अनुसूची २

(दफा ४ तथा अनसूची-१ को भाग-२ सँग सम्बन्धित)

मनराशिसवा नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड-८ संख्याः-२२ मितिः२०८१/१०/११

भाग-२

मनराशिसवा नगरपालिका

नागरिक आरोग्य सेवा संचालन कार्यविधि, २०८१

प्रमाणिकरण मितिः २०८१/१०/११ आज्ञाले,

राजेश कुमार शर्मा

प्रमुखप्रशासकीय अधिकृत

नागरिक आरोग्य सेवा संचालन कार्यविधि,२०८१

(मिति २०८१।१०।११ गतेको कार्यपालिका बाट स्वीकृत)

मनराशिसवा नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

मनरा, महोत्तरी, मधेश प्रदेश, नेपाल

नागरिक आरोग्य सेवा संचालन कार्यविधि, २०८१

(मिति २०८१|१०|११ गतेको कार्यपालिका बाट स्वीकृत)

पृष्ठभूमिः

नेपालको संविधानको धारा ३५ ले प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबट आधारभुत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने एवं स्वास्थ्य सेवामा समान पहुँच प्राप्त हुने बिषय लाई मौलिक हकको रूपमा प्रत्याभूत गरेकोछ | नागरिकलाई स्वस्थ बनाउन राज्यले स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी अभिबृधि गर्ने एवं गुणस्तरीय,सहज,सुलभ स्वास्थ्य सेवामा समान पहुँच सुनिश्चित गर्दै सबैको स्वस्थ जिवन प्रत्याभूत गरी दिगो बिकास सुनिश्चित गर्नुपर्ने दायित्व पनि संबिधानबाटै निर्देशित छ | नेपालमा उपलब्ध स्वास्थ्य सुचक हरूको आधारमा भन्नुपर्दा संक्रामक रोगहरूको चुनौतिको साथै नसर्ने प्रकृतिका रोगहरू जस्तैः मोटोपन,क्यान्सर,उच्च रक्तचाप, मुटु सम्बन्धि रोगहरू, मधुमेह, मृगौला, कलेजो र फोक्सोका रोगहरू, मानसिक रोग आदिको प्रकोप पनि बढ्दै गएको छ ।

यी सबै कुराहरूलाई मध्यनजर गरी मनराशिसवा नगरपालिका को निति तथा कार्यक्रममा “स्वस्थ नागरिक,स्वस्थ समाज र स्वस्थ जिवन” भन्ने अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याउन नागरिक आरोग्य कार्यक्रम संचालन गरिनेछ भनी उद्घोष गरिएको छ ।

उदेश्यः

“मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी” भन्ने नारालाई सार्थक पार्न आम नागरिकलाई शारिरीक,मानसिक र अध्यात्मिक रूपमा स्वस्थ एवं सवल बनाई नसर्ने रोगको प्रकोपलाई न्यूनिकरण गर्न नागरिकहरूको सहभागिता मार्फत आयर्वेद,योग तथा जडिबुटी को माध्यमबाट शारिरीक तथा मानसिक रूपमा स्वस्थ शरिर,सकारात्मक सोच र व्यक्तित्व बिकास गरी स्वस्थ समाज निर्मान गर्नको निमित्त यो कार्यबिधि तयार गरिएको छ ।

१.**व्यवस्थाः** यस मनराशिसवा नगरपालिकामा नगर स्तरीय नागरिक आरोग्य समिति र वडा स्तरीय नागरिक आरोग्य समुहहरू निर्माण गरिनेछ ।

क्रियाकलापहरू

२. नागरिक आरोग्य सेवा संचालन गरिने क्रियाकलापहरूः कार्यक्रम अन्तर्गत देहाय बमोजिमका क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।

(क) कार्यक्रम संचालनको निमित्त Training of Trainers (TOT) तयार गर्ने |

(ख) संघ सरकारका स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय अन्तर्गतका उच्च पदस्थ व्यक्तित्व एवं सरोकारवालाहरू लाई जानकारी गराउने ।

(ग) प्रदेश सरकार अन्तर्गत सामाजिक बिकास मन्त्रालय अन्तर्गतका उच्च पदस्थ व्यक्तित्व एवं सरोकारवालाहरूलाई अभिमुखिकरण गराउने ।

(घ) जिल्लामा संघ र प्रदेशको समन्वयमा जिल्ला स्थित सरकारी तथा गैर सरकारी कार्यालयका प्रमुखहरू र जिल्ला स्तरमा स्वास्थ्य सँग आबद्ध संघ संस्थाका प्रमुखहरूलाई अभिमुखिकरण गराउने ।

(ङ) नगर स्तरीय नागरिक आरोग्य समिति मार्फत वार्ड अध्यक्ष,वार्ड सदस्य एवं स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई अभिमुखिकरण गराउने ।

३. नागरिक आरोग्य सेवा अभियानमा संचालन गरिने क्रियाकलापहरू: “मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी” भन्ने नारालाई सार्थक पार्न देहाय बमोजिमका क्रियाकलापहरू संचालन गर्न बुदा नं.१ बमोजिम गठित समितिहरूलाई आह्वान गर्नेः

(क) तोकिएबमोजिमका योग (आसन,प्राणायाम,ध्यान) एवं सकारात्मक जिवनशैली सम्बन्धि विविध प्रशिक्षण ।

(ख) कार्यक्रममा उपस्थित सबैको “स्वस्थ जिवनशैली मापन (Healthy Lifestyle Assessment) “गर्ने ।

(ग) स्थानिय जडिबुटि परिचय,प्रयोग,रोपन एवं संरक्षण सम्बन्धि अभियानमुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने।

(घ) आयुर्वेदीय जिवनशैली,स्वस्थकर आहार एवं सरसफाईका लागि पोस्टर,छपाई तथा वितरण गर्ने ।

(ङ) “मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी” भन्ने नारा अन्तर्गत आम-जनता, जन-प्रतिनिधि, कर्मचारी, शिक्षक, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, नागरिक समाज आदिले आ-आफ्नो घर-आँगन,कार्यालय,चोक,बजार,सडक,सामुदायिक चर्पी आदि सफाई गर्ने ।

(च) माथिको उदेश्य पुरा गर्नको निमित्त सामाजिक संजालको समेत प्रयोग गर्ने ।

समितिहरूः

४. नगर स्तरिय आरोग्य समितिः नागरिक आरोग्य सेवा कार्यक्रम कार्यान्वयन र आवश्यक समन्वय गर्नको लागि देहायबमोजिमको समिति रहनेछः

(क) नगर प्रमुख	संयोजन
(ख) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्था प्रमुख	सदस्य
(ग) स्वास्थ्य शाखा संयोजक	सदस्य
(घ) शिक्षा शाखा प्रमुख	सदस्य
(ङ) संयोजकले मनोनित गरेका स्वास्थ्यका २ जना अभियन्ता	सदस्य
(च) आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्था प्रमुख	सदस्य सचिव

५. समितिको काम,कर्तव्य र अधिकारः बुंदा नं. ४ बमोजिमको समितिको काम,कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) स्थानीय स्तरमा कार्यक्रमको नीति तथा योजना बनाउने र कार्यन्वयन गराउने |

(ख) वडास्तरीय अभिमुखिकरण गराउने |

(ग) कार्यक्रमको लागि स्रोत-साधनको व्यवस्था गर्ने-गराउने |

(घ) स्वयंसेवक र अभियन्ताहरूको परिचालन गर्ने |

(ङ) कार्यक्रमको अनुगमन गरी सुधारका लागि सहजिकरण गर्ने |

६. <u>वडा स्तरिय नागरिक आरोग्य समुहको व्यवस्थाः</u>

वडास्तरमा कार्यक्रम कार्यान्वयन र आवश्यक समन्वय गर्नको लागि सम्बन्धित वडाका अध्यक्ष संयोजक रहने गरी तपसिल बमोजिमका प्रतिनिधिहरू संलग्न गराई वडास्तरमा नागरिक आरोग्य समुहहरू निर्माण गरिनेछ ।

<u>तपशिलः</u>

वडास्थित स्वास्थ्य संस्था प्रमुख, सम्बन्धित वडामा रहेका सार्वजनिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक, आमा समूह प्रतिनिधि, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, स्थानीय समाजसेवी सदस्य रहनेछ ।

(नोटः आवश्यकतानुसार वडाले नागरिक आरोग्य समुहमा रहने सदस्यहरु थपघट गर्न सक्नेछ ।)

७. <u>**नागरिक आरोग्य समुहको काम, कर्तव्य र अधिकारः**</u> नागरिक आरोग्य समुहको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) “मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी" भन्ने नारालाई सार्थक पार्न नागरिक आरोग्य कार्यक्रमलाई टोल-टोलमा कार्यन्वयन गराउने ।

(ख) कार्यक्रमको लागि स्रोत-साधनको परिचालन गर्ने गराउने ।

(ग) स्वयंसेवक र अभियान्ताहरुको परिचालन गर्ने ।

(घ) सामुहिक रुपमा योग (आसन, प्राणायाम, ध्यान) एवं सकारात्मक जीवनशैली सम्बन्धी प्रशिक्षण दिने व्यवस्था मिलाउने, उपस्थित सबैको "स्वस्थ जीवनशैली मापन (Healthy Lifestyle Assessment) मापन गर्ने ।

(ङ) तोकिए बमोजिमका स्थानीय जडिबुटी परिचय, प्रयोग, रोपण एवं संरक्षण सम्बन्धी अभियानमूलक कार्यक्रम संचालन गरी प्रत्येक नागरिकले बगैंचा, खेतबारी, करेसाबारी, गमला आदिमा जडिबुटी रोपण गर्ने ।

(च) प्रत्येक टोलवासीको सहभागितामा वडास्तरीय सरसफाई कार्य गर्ने ।

(छ) आयुर्वेदीय जीवनशैली एवं स्वस्थकर आहार सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

(ज) नगरपालिकालाई नियमित प्रतिवेदन दिने ।

(ञ) स्थानीय नागरिक आरोग्य समितिले तोके बमोजिम अन्य कार्य गर्ने ।

८. <u>कार्यक्रम संचालन भए पश्चात प्राप्त हने उपलब्धिहरू हासिल हुनेछन्:</u>

(क) सर्ने तथा नसर्ने रोगको न्यूनीकरण हुनेछ ।

(ख) प्रत्येक नागरिक स्वस्थ भई दिर्घायु हुनेछन ।

(ग) नागरिकलाई शारीरिक, मानसिक एवं अध्यात्मिक रूपमा स्वस्थ तथा सबल वनाई समग्र स्वास्थ्य सेवामा टेवा पुर्याउनेछ ।

(घ) राज्यको स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी घट्नुका साथै प्रतिव्यक्ति आय बढ्न गई "समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली" भन्ने नारा सार्थक हुनेछ ।

(ङ) सामाजिक मूल्य-मान्यतामा आएको स्खलनलाई रोक्न मद्धत गर्नेछ ।

(च) सामाजिक सद्भावमा अभिवृद्धि गरी आफ्नो मौलिक चिकित्सा विधिको स्वतस्फुर्त प्रयोगको माध्यमबाट असल राष्ट्रिय भावनालाई दिगोरुपमा जागृत गराई स्वास्थ्यको माध्यमबाट सामाजिक सद्भाव तथा समग्र राष्ट्रिय एकतामा टेवा पुर्याउनेछ ।